

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Декан ФІТ

5

ЗАТВЕРДЖУЮ

Тетяна ГОВОРУЩЕНКО

09

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Педагогіка, психологія та педагогічна майстерність у вищій школі

Галузь знань – 12 Інформаційна технології

Спеціальність – 126 Інформаційні системи та технології

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітньо-наукова програма – Інформаційні системи та технології

Обсяг дисципліни – 3 кредити ЄКТС

Шифр дисципліни – ОЗП.02

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (дисципліна загальної підготовки)

Факультет – здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Кафедра – психології та педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
			Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота	Самостійна робота, в т.ч. ІР	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Д	1	2	3	90	36	18		18		54			+	

Робоча програма складена на основі стандарту вищої освіти зі спеціальності 126 Інформаційні системи та технології, Освітньо-наукової програми Інформаційні системи та технології

Робочу програму склала _____ д. психол. н., професор Таїсія КОМАР

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від 29 серпня 2024 р. № 1. Зав. кафедри _____ Таїсія КОМАР

Робочу програму розглянуто та схвалено вченою радою факультету інформаційних технологій

Голова Вченої ради _____

Підпис

Говорущенко Т.О.

Ініціали, прізвище

2 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Педагогіка, психологія та педагогічна майстерність у вищій школі» є однією із нормативних дисциплін загальної підготовки, що покликана сформувати майбутніх конкурентоздатних на ринку праці в Україні та за її межами фахівців з інформаційних систем та технологій (ІСТ), здатних до успішної професійної самореалізації, трансферу технологій та знань, адаптованих до потреб сучасного світу та викликів життя, здатних розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері інформаційних систем та технологій, генерувати нові ідеї та реалізовувати їх у виробничій та науковій сферах, а також проводити власне наукове дослідження, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, а також застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності. Програма дисципліни будується таким чином, щоб здобувачі опанували необхідними загальними та спеціальними компетентностями, що забезпечать їй ефективну педагогічну діяльність на творчих засадах.

Пререквізити: Філософія науки. Управління науковими ІТ-проектами.

Кореквізити: Педагогічна практика.

Дисципліна «Педагогіка, психологія та педагогічна майстерність у вищій школі» має забезпечити:

– **компетентності:** ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні науково-прикладні задачі у сфері інформаційних систем і технологій та з дотичних до міждисциплінарних напрямів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності. ФК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті. ФК06. Здатність застосовувати сучасні методи дослідження, синтезу, проектування інформаційних систем і технологій у науковій та науково-педагогічній діяльності.

– **програмні результати навчання:** ПРН02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми ІСТ державною та іноземними мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях. ПРН10. Організувати і здійснювати освітній процес у сфері інформаційних технологій, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.

Мета дисципліни – формування психолого-педагогічної компетентності гуманістично-зорієнтованого фахівця з високим рівнем професійної культури, який здатний до постійного саморозвитку й підвищення професійної кваліфікації та підготовка до викладацької діяльності й оволодіння сучасними технологіями і уміннями проектувати, розробляти, впроваджувати інноваційні засоби, створювати сприятливе освітнє середовище..

Предмет дисципліни – теоретико-методичні засади педагогічної діяльності викладача ЗВО, психолого-педагогічні особливості творчого освітнього процесу.

Завдання дисципліни: формування системи знань про педагогіку та психологію вищої школи; розкриття психолого-дидактичних особливостей освітнього процесу у вищій школі, враховуючи психологічну характеристику особистості викладача вищої школи; формування практичних навичок реалізації педагогічної майстерності у творчій педагогічній діяльності на засадах співпраці учасників освітнього процесу й оволодіння інноваційними, інтерактивними технологіями навчання та технологією «soft skills» для творчого розвитку студентів та саморозвитку; розв'язання професійних завдань у галузі освіти на засадах вивчення, узагальнення і впровадження прогресивного досвіду педагогічної майстерності.

Результати навчання. Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *пояснювати* сутність та структуру педагогічної діяльності, стадії і механізми процесу педагогічної майстерності у діяльності; *визначати* види та рівні психолого-педагогічних проявів майстерності у діяльності фахівця; *вибирати й зреалізовувати* ефективні інноваційні науково-педагогічні технології організації освітнього процесу, спрямованого на творчий розвиток студентів; *демонструвати* навички до професійного творчого розвитку з дотриманням професійно-етичних норм; *вивчати, узагальнювати і впроваджувати* у практику прогресивний вітчизняний і зарубіжний досвід професійної майстерності.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Загальні засади педагогіки вищої школи. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні	2	2	6
Тема 2. Психолого-дидактичні особливості освітнього процесу вищої школи	2	2	6
Тема 3. Інноваційні технології навчання у вищій школі: принципи, форми, методи	2	2	6
Тема 4. Інтерактивні технології навчання у вищій школі.	2	2	6
Тема 5. Загальні засади психології вищої школи	2	2	6
Тема 6. Психологія особистості здобувачів вищої освіти	2	2	6
Тема 7. Психологія особистості викладача вищої школи	2	2	6
Тема 8. Психологія педагогічної майстерності викладача вищої школи	2	2	6
Тема 9. Психологія педагогічної комунікації у вищій школі. Технології «soft skills» у вищій школі	2	2	6
Разом:	18	18	54

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Зміст лекційного курсу для здобувачів денної форми навчання*

Номер лекції	Перелік змістових модулів, тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні засади педагогіки вищої школи. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні Педагогіка вищої школи: об'єкт та предмет. Мета, завдання та функції педагогіки вищої школи. Основні категорії педагогіки вищої школи. Криза вищої освіти в Україні. Основні напрями реформування системи вищої освіти України. Основні принципи освіти в Україні. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти. Мета та основні положення Болонської декларації. Література: [2] с. 8-38; [2] с. 40-44; [3] с. 6-18; [4] с. 29-39; [5] с. 5-26 ратура:	2
2	Тема 2. Психолого-дидактичні особливості освітнього процесу вищої школи Об'єкт, предмет та завдання дидактики вищої школи. Основні поняття та категорії дидактики вищої школи. Специфіка дидактичних закономірностей процесу навчання у вищій школі. Основні функції та компоненти освітнього процесу у вищій школі. Структура, зміст та організація освітнього процесу у вищій школі. Література: [1] с. 101-123; [2] с. 44-73; [3] с. 21-30; [4] с. 80-86; [5] с. 27-103	2
3	Тема 3. Інноваційні технології навчання у вищій школі: принципи, форми, методи Особистісно-орієнтована технологія навчання у вищій школі. Технологія розвивального навчання у вищій школі. Здоров'язберігаючі технології. Технологія проблемного навчання у вищій школі. Ігрові технології навчання у вищій школі. Технологія	2

Номер лекції	Перелік змістових модулів, тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
	проектного навчання. Технологія case-study. Література: [2] с. 231-266; [3] с. 39-43; [4] с.101-108; [5] с.45-60	
4	Тема 4. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Сутність інтерактивних технологій навчання у вищій школі. Методи інтерактивного навчання, їх класифікація. Форми організації інтерактивного навчання. Структура та зміст інтерактивних технологій навчання у вищій школі. Інтерактивні технології навчання у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін. Література: [2] с. 267-283; [3] с. 39-43; [4] с.110-115	2
5	Тема 5. Загальні засади психології вищої школи Психологія вищої школи як новий напрям психологічних досліджень і навчальна дисципліна. Предмет, завдання психології вищої школи. Основні категорії психології вищої школи. Методологія психології вищої школи. Зв'язок психології вищої школи з іншими науками. Література: [1] с. 8-31; [3] с. 80-84; с.103-115; [4] с. 40-49	2
6	Тема 6. Психологія особистості здобувачів вищої освіти Самовизначення як основне новоутворення ранньої дорослості. Професіоналізація особистості фахівця з вищою освітою. Суб'єктність як умова самовизначення та професіоналізації особистості. Суб'єктність як основа розвитку та самоактуалізації особистості. Суперечливості та кризистудентського віку. Типологічні особливості сучасних студентів. Література: [3] с. 135-146; [4] с. 49-56	2
7	Тема 7. Психологія особистості викладача вищої школи Сутність професійної діяльності викладача вищої школи. Психолого-педагогічна структура діяльності викладача вищої школи. Модель особистості та діяльності викладача вищої школи. Психологія творчості та професійний саморозвиток викладача вищої школи. Психологічні особливості професійних деформацій. Література: [1] с. 207-237; [3] с. 120-128; [4] с. 58-60; [5] с. 188-211	2
8	Тема 8. Психологія педагогічної майстерності викладача вищої школи Сутність та основні компоненти педагогічної майстерності. Зміст та структура професійної компетентності викладача вищої школи. Педагогічна творчість та творчий потенціал викладача вищої школи. Психотехніка як складова педагогічної майстерності. Професіограма викладача вищої школи. Література: [3] с. 135-146; [4] с. 63-70; [5] с. 188-218	2
9	Тема 9. Психологія педагогічної комунікації у вищій школі. Технології «soft skills» у вищій школі Сучасні освітні моделі до визначення сутності поняття «soft skills». Соціально-психологічні особливості «soft skills». Різні типи і класифікації «soft skills». Структурні компоненти «soft skills». Комунікативна компетентність. Емоційна компетентність. Креативна компетентність. Лідерська компетентність. Командна робота. Часова компетентність. Література: [1] с. 48-50; с.77-78; с. 96-98; с. 121-123; с. 177-179; [4] с.87-91	2
Разом:		18

4.2. Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для здобувачів денної форми навчання

Номер заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні засади педагогіки вищої школи. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні Розвиток вищої школи в Україні на сучасному етапі Література: [2] с. 8-38; с. 40-44; [3] с. 6-18; [4] с. 29-39; [5] с. 5-26	2
2	Тема 2. Психолого-дидактичні особливості освітнього процесу вищої школи Технологія застосування принципів навчання та дидактичні правила їх реалізації у вищій школі Література: [1] с. 101-123; [2] с. 8-38; с. 44-73; [3] с. 6-18; с. 21-30; [4] с. 29-39; с. 80-86; [5] с. 5-26; с. 27-103	2
3	Тема 3. Інноваційні технології навчання у вищій школі: принципи, форми, методи Технологія впровадження інноваційних методів та форм організації навчання у вищій школі Література: [2] с. 231-266; [3] с. 39-43; [4] с. 101-108; [5] с. 45-98	2
4	Тема 4. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Технологія впровадження засобів інтерактивних технологій у вищій школі Література: [1] с. 48-50; с. 77-78; с. 96-98; с. 121-123; с. 177-179; [2] с. 267-283; [3] с. 39-43; [4] с. 87-115	2
5	Тема 5. Загальні засади психології вищої школи Розроблення комплексу навчально-творчих завдань. Література: [1] с. 8-31; с. 33-51; [3] с. 80-84; с. 103-115; [4] с. 40-56	2
6	Тема 6. Психологія особистості здобувачів вищої освіти Психологічна характеристика періоду ранньої дорослості Технологія психологічного супроводу професійного становлення майбутнього фахівця з вищою освітою Література: [1] с. 8-31, с. 207-237; [3] с. 80-84, с. 103-115, с. 120-128; с. 135-146; [4] с. 40-56; с. 58-60; [5] с. 188-211	2
7	Тема 7. Психологія особистості викладача вищої школи Вивчення прогресивного вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду щодо основних аспектів реалізації творчої діяльності викладачем ЗВО. Тренінгові технології педагогічної майстерності та педагогічної комунікації викладача вищої школи Література: [1] с. 153-179; [3] с. 135-146; [4] с. 63-70; [5] с. 188-218	2
8	Тема 8. Психологія педагогічної майстерності викладача вищої школи Психотехніки формування професійного іміджу та самопрезентації викладача вищої школи Література: [1] с. 177 -179; [3] с. 123-128; [4] с. 60-67; [5] с. 218-222	2
9	Тема 9. Психологія педагогічної комунікації у вищій школі. Технології «soft skills» у вищій школі Технологія розвитку «soft skills» засобами інтерактивних технологій у вищій школі Література: [1] с. 48-50; с. 77-78; с. 96-98; с. 121-123; с. 177-179; [2] с. 267- 283; [3] с. 39-43; [4] с. 87-115	2
Разом:		18

4.3. Зміст самостійної роботи здобувачів

Самостійна робота здобувачів усіх форм навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних інформаційних джерел, виконанні практичних робіт, підготовці до тестування з теоретичного матеріалу та виконанні творчого завдання – написання проєкту.

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
2	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
3	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
4	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
5	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
6	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
7	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
8	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
9	Опрацювання лекційного матеріалу та літератури, підготовка до практичного заняття за темою. Підготовка до виконання і захисту індивідуального творчого завдання	6
Разом:		54

Зміст самостійної роботи здобувачів денної форми навчання

Зміст, тематика та методика виконання індивідуальних творчих завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання представлені в методичних вказівках до вивчення дисципліни для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового рівня.

Тематика індивідуального творчого завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти (тема за вибором здобувача):

- 1 Підготувати опорний конспект інформаційної (тематичної) лекції.
- 2 Підготувати опорний конспект проблемної лекції.
- 3 Підготувати опорний конспект лекції-візуалізації.
- 4 Підготувати опорний конспект відеолекції.
- 5 Підготувати опорний конспект лекції-дискусії.
- 6 Підготувати опорний конспект лекції-консультації.
- 7 Підготувати опорний конспект лекції-бесіди.
- 8 Підготувати опорний конспект бінарної лекції.
- 9 Підготувати опорний конспект лекції-дискусії.
- 10 Підготувати опорний конспект лекції із задалегідь запланованими помилками.
- 11 Підготувати опорний конспект лекції-конференції.
- 12 Підготувати опорний конспект лекції-прес-конференції.
- 13 Підготувати опорний конспект міні-лекції.
- 14 Підготувати опорний-конспект семінарського заняття.
- 15 Підготувати опорний-конспект семінару-бесіди.
- 16 Підготувати опорний-конспект семінару-доповіді.
- 17 Підготувати опорний-конспект проблемного семінару.
- 18 Підготувати опорний-конспект семінару-дискусії.
- 19 Підготувати опорний-конспект семінару-конференції.
- 20 Підготувати опорний-конспект семінару-«круглий стіл».
- 21 Підготувати опорний-конспект семінару-«мозковий штурм».
- 22 Підготувати опорний-конспект семінару-тренінгу.
- 23 Підготувати опорний-конспект семінару- ділової гри.
- 24 Підготувати опорний-конспект семінару-колоквіуму.
- 25 Підготувати опорний-конспект семінару-практикуму.

4. 4. Індивідуальні завдання для самостійної роботи здобувачів

Загальні методичні рекомендації і вимоги щодо розробки лекції

Методичний сценарій лекції

Методичний сценарій лекції включає 4 основних блоки педагогічних завдань, послідовна реалізація яких передбачає:

- 1) обґрунтування вибору теми,
- 2) вибір форми організації лекції,
- 3) розробка структури, плану та змісту лекції,
- 4) продумування цілісного образу викладача у процесі лекції.

1. *Тема лекції. Обґрунтування вибору теми.*

1.1. Обґрунтувати вибір теми, визначити її місце і значення в системі цілого курсу (контекст). Назва лекції. Сама тема має відбивати її основний зміст. Визначити місце даної лекції у структурі теми або розділу.

1.2. Відбір літератури за темою.

Відбір літератури за темою здійснюється на двох рівнях дидактичного забезпечення:

1) література, необхідна викладачу для підготовки лекції; 2) література, рекомендована студентам.

2. Форма організації лекції.

2.1. Аудиторія (характер та рівень підготовленості слухачів: професійне навчання або загальноосвітній предмет, рік навчання).

2.2. Мета лекції – визначити основний задум, ідею лекції, що об'єднує весь предметний зміст (по суті тут необхідно здійснити постановку навчальної задачі: що має бути розкрито... усвідомлено... засвоєно... сформовано ...).

2.3. Завдання лекції, які реалізують основний задум: а) визначити змістовний склад та послідовність завдань б) характер завдань (інформативний, аналітичний, проблемний, систематизуючий), в) засоби, що необхідні аудиторії для розв'язання визначених завдань (категорії та системи уявлень, в яких має відбутись освоєння матеріалу, що викладається, структурні, генетичні, причинні, а також вірогідні зв'язки, усвідомлення яких важливе при цьому; г) з'ясувати емоційну позицію та ставлення, які передаються аудиторії викладачем при розв'язанні поставлених дидактичних завдань (в ідеалі: емоційна позиція - позитивна, а ставлення - зацікавлене).

2.4. Організаційна форма лекції як способу викладання: а) монологічне висловлювання викладача; б) монолог викладача з опорою на аудіовізуальні засоби; в) монолог з елементами евристичної бесіди, г) евристична бесіда; д) діалог-дискусія двох викладачів, що виражають протилежні точки зору на проблему, яка обговорюється.

3. Структура, план та зміст лекції.

3.1. Структура лекції як способу передачі навчального знання, як правило, трискладова. Вона складається із вступу, основної частини та висновків.

У вступі формулюється тема, мета лекції, озвучується план її викладання. Дидактичне завдання вступу полягає в установленні або поновленні психологічного контакту з аудиторією, створенні атмосфери зацікавленості, короткій цілеспрямованій орієнтації слухачів у тому, що буде відбуватись надалі, формулюванні основних опорних ідей, пов'язаних із знаннями, які вже наявні, та тими, які ще доведеться отримати. Хронологічно тривалість вступу 5-7 хвилин. Він проголошується у більш швидкому темпі, у порівнянні з основною частиною.

Основна частина розкриває вузлові питання теми, яка вивчається. Зазвичай, це 2-4 питання, які можуть бути поділені на підпитання. Важливо, що часова тривалість розкриття питань плану має бути співвідносна з науковим значенням проблем, які розкриваються, та ступенем знайомства з ними аудиторії, підготовленістю до їх освоєння.

У висновках, тривалість яких 5-7 хвилин, узагальнюються та коротко формулюються основні ідеї лекції. Корисними будуть також рекомендації щодо подальшої роботи над темою: характеристика основної та додаткової літератури, порядок ознайомлення з нею при підготовці до інших форм аудиторної роботи, пов'язаних з темою вивчення (семінарів, заліків, іспитів), перелік заходів по контролю знань та строки їх проведення, запитання, які будуть винесені на подальше обговорення, складності, які можуть виникнути при самостійній роботі, способи їх подолання.

3.2. План розкриває тему лекції, зазначену в назві. Працюючи над планом необхідно врахувати: 1) сформульовану мету лекції; 2) лаконічність та змістовність формулювань пунктів плану (їх необхідно занотувати присутнім); оптимальний час для викладу кожного питання з урахуванням часу, відведеного на викладання всієї теми.

3.3. Зміст лекції відбиває її конспект, який може бути різної повноти: а) написання повного тексту лекції (обов'язково для викладача - початківця); б) неповний конспект: основні тези, що розкривають пункти плану, фактологічна інформація (дати, показники, відсотки...), прізвища, повні назви, цитати та літературні джерела. Важливо продумати зв'язки між окремими блоками.

3.4. Навчальні засоби та дидактичні прийоми, які забезпечать доступність, цікавість, науковість і доказовість інформації, її наочність, цілісність і послідовність викладу, активний характер сприймання лекційних матеріалів аудиторією (позначити на полях конспекту

необхідність використання дошки, плакатів, технічних засобів навчання, запитань, прикладів, способи організації групової, самостійної роботи студентів і т. ін.).

4. Цілісний образ викладача у процесі лекції.

4.1. Форми співробітництва викладача з аудиторією у процесі реалізації завдань викладання (постановка запитань, запрошення до діалогу, партнерство, спільне розв'язання задач, спонукання до наслідування представленого зразка).

4.2. Мовна форма висловлювання (лексика, граматики, стилістика). Стилiстика лекції передбачає застосування викладачем у спілкуванні з аудиторією переважно наукового стилю викладання, в якому домінує науково-психологічна лексика та вербальна, образна наочність, відповідна характеру та рівню підготовленості аудиторії.

4.3. Емоційно виразні невербальні засоби спілкування викладача з аудиторією (особливості статури, пантоміма, жести, міміка, вокальна міміка – інтонація, гучність, темп, ритм, паузи).

Основні методичні вимоги до підготовки та проведення лекції, які з необхідністю має утримувати в пам'яті, готуючи лекцію спеціаліст будь-якого рівня кваліфікації:

1. Лекція має бути на сучасному рівні наукового пізнання.
2. Лекція повинна мати закінчений характер висвітлення певної теми.
3. Повинна мати внутрішню переконливість та силою логічної аргументації викликати необхідний інтерес до пізнання.
4. Містити добре продумані ілюстровані приклади.
5. Задавати конкретні напрямки для подальшої самостійної роботи аудиторії.
6. Вона має бути доступною для сприймання відповідною аудиторією. Лектор має орієнтуватись на межу вищих інтелектуальних можливостей аудиторії – але реально не може орієнтуватись і на тих, хто дуже повільно і дуже швидко засвоює; тому добираючи зміст та форми презентації тексту, лектору потрібно орієнтуватись на своєрідну “золоту середину” зони найближчого розвитку присутніх.

Загальні методичні рекомендації і вимоги щодо розробки практичних / лабораторних занять

Для організації ефективного проведення практичних / лабораторних занять викладач спеціально заздалегідь готує конспект заняття, який вміщує:

- 1) сценарій заняття;
- 2) практичні завдання, задачі та проблемні ситуації.

Методичний сценарій семінарського заняття - це документ, який слугує орієнтовною основою послідовних дій педагога, необхідних для ефективного проведення практичного заняття з психології. Як у випадку з лекцією, її доцільно розробляти, керуючись певною схемою, яка послідовно представляє алгоритм підготовки і проведення педагогом такої форми організації вивчення психології студентами. Сценарій, підготовлений за такою схемою, ділиться на чотири дидактичні блоки: тема заняття, форма організації семінару, план та конспект ходу заняття, саморецензування.

1. Тема заняття. Необхідно звертати увагу на:

- 1.1. Обґрунтування вибору теми.
- 1.2. Визначення місця теми в програмі курсу.
- 1.3. Визначення цілі заняття. Розкривається через завдання: пізнавальні, методичні, виховні.
- 1.4. Література: обґрунтувати відбір рекомендованої літератури з урахуванням обсягу читання та складності текстів.

2. Форма організації заняття.

- 2.1. Визначитись, яку форму семінару обирає викладач з урахуванням характеру підготовленості аудиторії.
- 2.2. Потрібна модель (програма) попередньої орієнтації аудиторії в темі: який характер заняття передбачається, визначитись заздалегідь:
 - а) розподілення ролей учасників обговорення, їхні функції;
 - б) вимоги до доповідей;
 - в) вимоги до написання рефератів;

- г) вимоги до форми та характеру обговорення теми
- д) сформулювати критерії оцінки виступів, їх часові межі.

3. План та конспект ходу заняття.

Потрібна невелика програма-план змісту заняття, яка містить:

- а) основні розділи теми;
- б) основні завдання «проходження» кожного розділу.

3.1. Конспект основного змісту запитань, винесених на обговорення, ключові поняття, які мають бути розглянуті в ході аналізу проблеми.

3.2. Фіксувати основні змістовні протиріччя, які можливі в ході розв'язання проблем (під час заняття).

3.3. Основні дидактичні прийоми заплановані до використання.

3.4. Положення, завдання та задачі, які можна обговорювати в режимі колективного рішення, продумати прийоми групової комунікації на різних етапах заняття.

3.5. В заключній частині конспекту обов'язково продумати та представити резюме обговорення теми на практичному занятті.

4. Саморецензування.

Саморецензування передбачає необхідність аналізу ходу заняття після його проведення із використанням критеріїв, схожих на змістовні блоки партитури лекційного заняття.

5 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням технологій проблемного та інтерактивного навчання, візуалізації, інформаційно-комунікаційних технологій); практичні заняття (з використанням кейсів, дискусій, ділових ігор, проблемних ситуацій, представлення проєктів), самостійна робота (опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до виконання практичних робіт і тестового контролю, виконання творчого завдання).

У ході вивчення дисципліни здобувачі виконують творче завдання – написання проєкту на одну із запропонованих тем.

6 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- оцінювання практичних робіт;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання творчого завдання (проєкт).

Під час виведення підсумкової семестрової оцінки враховуються результати всіх видів навчальних робіт, передбачених програмою дисципліни.

7 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінка виставляється за практичне заняття та знання теоретичного матеріалу, що передбачає вільне володіння здобувачем спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті конструктивні рішення й презентувати результати.

Термін здачі практичної роботи вважається своєчасним, якщо здобувач здав її на

наступному після виконання роботи занятті.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання аспірантів *денної* форми навчання за ваговими коефіцієнтами:

Аудиторні заняття та контрольні заходи		Самостійна робота	Семестровий контроль (залік)
Практичні роботи №1–№8		ТК № 1	За рейтингом
ВК:	0,4	0,3	0

Умовні позначення: ТК – тестовий контроль; ВК – ваговий коефіцієнт.

Пропущене заняття аспірант зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Критерії оцінювання за видами робіт

Загальні вимоги до оцінювання за усіма видами робіт

- дотримання структури викладу: обґрунтування актуальності проблеми; формулювання тези, яку буде спростовано або підтверджено; пояснення суті даної тези; особисте ставлення; висновок;
- характеристики викладу: чіткість, логічність, обґрунтованість, цілісність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- самостійність оцінних суджень та висновків.

Оцінювання знань здобувачів під час практичного заняття здійснюється за такими критеріями:

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
1	2
Відмінно	Здобувач глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки .
Добре	Здобувач виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь здобувача будується на основі самостійного мислення. Здобувач у відповіді допустив дві–три несуттєві помилки .
Задовільно	Здобувач виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
	дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач виявив розрізнені, безсистемні знання, не вмів виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється здобувачу, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Оцінювання проєкту здійснюється за такими критеріями:

Проектна робота складається з таких елементів: теоретичного та практичного завдання. Кожний показник оцінюється відповідною кількістю балів. Узагальнена оцінка за проектну роботу виводиться як середньоарифметичне з усіх завдань та округлюється відповідно до інституційної шкали.

Критерії оцінювання проектної роботи

№	Показники	Кількість балів
1	Значущість і актуальність висунутих проблем, адекватність тематиці, яка вивчається, конкретність використаних методів досліджень і обробки одержаних результатів.	1
2	Активність кожного учасника проєкту	1
3	Переконливість прийнятих рішень та уміння їх аргументувати	1
4	Естетика оформлення результатів проведеного проєкту.	1
5	Уміння відповідати на питання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи	1
Загальна кількість балів		5

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного здобувача складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати здобувач, складає 25.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці за інституційною шкалою, що виставляється здобувачу:

Сума балів за тестові завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді здобувач записує у талоні відповідей. Здобувач може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Залік виставляється при отриманні здобувачем з дисципліни від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться «зараховано», а за шкалою ECTS – оцінка, що відповідає набраній здобувачем кількості балів.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Організація освітнього процесу з дисципліни відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу та навчальному плану. Здобувач зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, домашні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відвітати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять здобувач має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність.

Здобувачі мають можливість отримати знання з окремих тем курсу шляхом неформальної освіти і звернутися із заявою про перезарахування результатів неформальної освіти згідно з Положенням про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті (<http://surl.li/codwt>), п.4. «Визнання і зарахування результатів навчання, набутих особою».

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил академічної доброчесності (Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті) (<http://surl.li/coanj>)

8 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Педагогіка вищої школи: предмет, завдання та функції.
2. Основні категорії педагогіки вищої школи.
3. Основні напрями реформування системи вищої освіти.
4. Основні принципи освіти в Україні.
5. Болонський процес. Мета та основні положення Болонської декларації.
6. Об'єкт, предмет та завдання дидактики вищої школи.
7. Основні поняття та категорії дидактики вищої школи.
8. Основні функції та компоненти освітнього процесу у вищій школі.
9. Структура, зміст та організація освітнього процесу у вищій школі.
10. Принципи дидактики вищої школи.
11. Особистісно-орієнтована технологія навчання.
12. Технологія розвивального навчання.
13. Здоров'язберігаючі технології.
14. Технологія проблемного навчання.

15. Ігрові технології навчання.
16. Технологія проектного навчання.
17. Технологія case-study.
18. Сутність інтерактивних технологій навчання у вищій школі.
19. Методи інтерактивного навчання, їх класифікація.
20. Форми організації інтерактивного навчання.
21. Структура та зміст інтерактивних технологій навчання у вищій школі.
22. Інтерактивні технології навчання у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін.
23. Сучасні освітні моделі до визначення сутності поняття «soft skills».
24. Соціально-психологічні особливості «soft skills».
25. Структурні компоненти «soft skills».
26. Психологія вищої школи як новий напрям психологічних досліджень і навчальна дисципліна.
27. Предмет, завдання психології вищої школи.
28. Основні категорії психології вищої школи.
29. Методологія психології вищої школи.
30. Зв'язок психології вищої школи з іншими науками.
31. Психологія дорослості як самостійна галузь психологічного знання.
32. Психологічна характеристика періоду ранньої дорослості.
33. Психологія середнього дорослого віку.
34. Психологія пізньої дорослості.
35. Самовизначення як основне новоутворення ранньої дорослості.
36. Професіоналізація особистості фахівця з вищою освітою.
37. Суб'єктність як умова самовизначення та професіоналізації особистості.
38. Суб'єктність як основа розвитку та самоактуалізації особистості.
39. Суперечливості та кризи студентського віку.
40. Типологічні особливості сучасних студентів.
41. Сутність професійної діяльності викладача вищої школи.
42. Психолого-педагогічна структура діяльності викладача вищої школи.
43. Модель особистості та діяльності викладача вищої школи.
44. Психологія творчості та професійний саморозвиток викладача вищої школи.
45. Психологічні особливості професійних деформацій.
46. Психологія педагогічної комунікації як основа педагогічного процесу у вищій школі.
47. Педагогічне спілкування як форма педагогічної комунікації.
48. Психологічний аналіз педагогічної комунікації.
49. Протиріччя в педагогічній комунікації.
50. Діалогічна комунікація (спілкування) як умова ефективності педагогічного процесу у вищій школі.
51. Стиль спілкування та його вплив на ефективність навчання і психологічний клімат у групах.
52. Комунікативна компетентність викладача вищої школи.
53. Сутність та основні компоненти педагогічної майстерності.
54. Педагогічна творчість та творчий потенціал викладача вищої школи.
55. Психотехніка як складова педагогічної майстерності.
56. Психологічні концепції професійного стресу.
57. Стресогенність в педагогічній діяльності.
58. Проблема професійного вигорання педагогів в психології.
59. Стадії професійного вигорання педагогів.
60. Психотехніки формування професійного іміджу та самопрезентації.

9 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Педагогічна творчість» в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, електронні навчально-

10 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

- 1 Виноградова В. Є., Юрченко В. І. Психологія вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Ліра-К, 2020. 296 с.
- 2 Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
- 3 Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
- 4 Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
- 5 Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, І. С. Сабатовська-Фролкіна, Н. В. Альохіна, Н. В. Шварп. Харків: НФаУ, 2019. 248 с.
- 6 Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2020. 160 с.
- 7 Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.
- 8 Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. Київ: Освіта України, 2008. 702 с.

Додаткова

- 9 Андрощук І. В. Педагогічна взаємодія у професійній діяльності: навч. посіб. Хмельницький: ХНУ, 2017. 190 с.
- 10 Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
- 11 Дичківська І. М. Загальні засади педагогічної інноватики. *Інноваційні педагогічні технології*: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 397 с.
- 12 Енциклопедія педагогічних технологій: посібник / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків: Основа, 2009. 176 с.
- 13 Карпенко Н. А. Зміст та структура творчого потенціалу особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна: зб. наук. праць / гол. ред. В. Середа. Львів: ЛьвДУВС, 2014. Вип. 1. С. 52-65.
- 14 Комар Т. В., Варгата О. В. Інноваційне мислення фахівців соціономічних професій: порівняльний аналіз. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»*: журнал. 2022. № 2(4) 2022. С. 333- 345.
- 15 Комар Т. В., Варгата О. В. Технологія case-study щодо розвитку «soft skills» магістрів-психологів. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*: журнал. Київ, 2022. № 1(6). С. 184-194.
- 16 Мартинець Л. А. Педагогіка вищої школи: опорний конспект лекцій. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 40 с.
- 17 Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Професійний імідж викладача вищої школи»: для підготовки студентів магістерського рівня вищої освіти / Укладачі: Саяпіна С. А., Гарань Н. С., Дьоміна В. В., Коркішко О. Г., Коркішко А. В., Сипченко О. М., Топольник Я. В., Фатальчук С. Д., Черкашина Л. А. Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2018. 91 с.
- 18 Навчальна практика: навчальний посібник/К. О. Коваль, О. В. Мельник, О. В. Бурдейна, Р. С. Белзецький, О. М. Косарук. Вінниця: ВНТУ, 2017. 76 с.
- 19 Прокопів Л. М. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упорядник Л. М. Прокопів. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
- 20 Психологія вищої школи: підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пашенко,

Я. Г. Невідома / за ред. О. І. Власової. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 405 с.

21 Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.

22 Творчий розвиток особистості засобами мистецтва: навч.-метод. посіб. / за ред., передмова Н. Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2011. 255 с.

23 Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

11 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1 Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/>

2 Модульний курс для дистанційної форми навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=7854>

3 Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: <http://surl.li/eqaoi>

4 Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>

5 Педагогіка вищої школи: опорний конспект лекцій. 2019. URL: <http://surl.li/cgojz>

6 Конспект лекцій з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи». 2017. URL: <http://surl.li/cgoka>

7 Педагогіка вищої школи з педагогічною практикою: метод. рек. до самостійної роботи для аспірантів. 2021. URL: <http://surl.li/cgokg>

8 Психологія вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. [Електронний ресурс]. 2019. URL: <http://surl.li/cgoki>

9 Конспект лекцій з дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи». 2017. URL: <http://surl.li/cgokm>

10 Педагогіка вищої школи: опорний конспект лекцій. 2019. URL: <http://surl.li/cgojz>

12 ОНЛАЙН-КУРСИ

1. Онлайн-курс «University Teaching» Режим доступу: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy/onlajn-kursy/teachers/> <https://www.coursera.org/learn/university-teaching#about>
2. Онлайн-курс «Думай інакше: Зламай перешкоди на шляху до навчання та відкрий свій прихований потенціал». Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+MINDSHIFT101+2021_T2/about
3. Онлайн-курс «Зміцнення викладання та організаційного управління в університетах». Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:NAQA+TOMU101+2020_T3/about
4. Онлайн-курс «Критичне мислення для освітян». Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3/about
5. Онлайн-курс «Дизайн-мислення для інновацій». Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DTI101+2017_T3/about
6. Онлайн-курс «Освітні інструменти критичного мислення». Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about
7. Онлайн-курс «Бери й роби». Режим доступу: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra_Osvitoria_Lenovo+BR101+2019/about